

totaliter curavit. Sed illos qui erant in purgatorio, curavit Christus a reatu originalis. Ergo similiter curavit a reatu peccati venialis; & ita videtur quod a purgatorio eos liberavit. Sed contra. Passio Christi aequalem habet virtutem nunc quam tunc habuit. Sed nunc virtute passionis non liberantur omnes qui sunt in purgatorio. Ergo nec tunc.

Præterea. Peccati quod quis per se commisit, per se debet purgationem pati. Sed poenam purgatorii sustinet homo pro peccatis quæ ex seipso commisit. Ergo per poenam quam ipse sustinet, purgari debet, & non per poenam tantum Christi.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod cum tenebræ exteriores inferni tenebris interioribus respondeant, ex quo Christus a patribus qui erant in limbo, omnes tenebras interiores expulerat per demonstrationem suæ Deitatis, congruum etiam fuit per præsentiam suæ humanitatis quantum ad animam etiam tenebras exteriores ab eis excludere, locum illuminando.

Ad primum ergo dicendum, quod jam ille infernus evacuandus erat, quia post tempus illud nullus ad illum limbum descendit: & ideo decens fuit ut aliquid in eo fieret quod est contra rationem inferni.

Ad secundum dicendum, quod sicut poena, quæ est ignis inferni, in quantum agit ut instrumentum divinæ justitiæ, non affligit nisi illos qui habent reatum poenæ, etiam si aliquis alius ibi esset; ita lux illa ut instrumentum divinæ misericordiæ agens, illos tantum illuminabat exterius qui interius illuminati erant.

Ad tertium dicendum, quod eduxit eos de tenebris dum eos illuminavit: & educens eos de loco illo, dicitur de tenebris eduxisse, quas locus ille de sui natura prius habuerat.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod poena non potest tolli manente culpa: illi autem qui sunt damnati in inferno, sunt obstinati in malitia, sicut dæmones: & ideo de poena illa liberari non potuerunt: & hoc non fuit ex insufficientia liberantis, sed ex indispositione ipsorum.

Ad primum ergo dicendum, quod limbus patrum dicitur infernus inferior, non simpliciter, sed respectu hujus habitationis, de quo anima David, vel etiam Christi educta fuit. Similiter etiam ille locus potest dici profundissimum inferni comparative; ut profundum sit respectu cæli aer caliginosus, in quo sunt dæmones, profundius locus habitationis nostræ, profundissimum autem limbus patrum, de quo Job liberatus fuit.

Ad secundum dicendum, quod Glossa illa est impropria: loquitur enim de inferno communiter, secundum quod comprehendit omnes prædictas distinctiones inferni: unde inferno aliquid attribuit ratione unius partis, aliquid ratione alterius. Quod autem dicitur: *Nulla eos misericordia refrigerabat*, intelligitur quantum ad eos qui erant in alia parte inferni: vel dicitur de misericordia omnino absolute, quam etiam dives magis desiderabat, quamvis aliam peteret.

(1) Al. proportionabile: & infra proportionationis. (2) Al. spiritualis.

Ad tertium dicendum, quod quantum in se est, sapientia omnium malitiam vincit; sed quod in aliquibus non vincitur, est ex eorum indispositione.

Ad quartum dicendum, quod loquitur de visitatione quæ erit in generali resurrectione, quando educentur de inferno, iterum in perpetuum includendi.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod redemptio Christi non habuit locum nisi in illis qui fuerunt membra Christi: unde cum pueri qui erant in limbo, numquam fuerint membra Christi neque per propriam fidem, neque per fidei sacramentum (quod nunc est baptismus, tunc autem erat circumcisio, vel sacrificium) constat quod ipsi liberati non fuerunt.

Ad primum ergo dicendum, quod in patribus erat gratia, quæ non erat in pueris, per quam patres erant membra Christi: & ideo effectum redemptionis perceperunt, quod non fuit de pueris.

Ad secundum dicendum, quod puerorum peccatum, quamvis esset per alium expiabile, quantum ad genus peccati, non tamen habebant in se fidem, & charitatem, per quam conjungerentur illi per quem potuissent liberari quantum ad genus peccati.

Ad tertium dicendum, quod quamvis quantum ad genus peccati esset eorum peccatum (1) propitiabile, tamen ex dispositione eorum, propitiationis participes esse non potuerunt; sicut etiam patet de veniali in illis qui mortaliter peccaverunt.

SOLUTIO IV.

Ad quartam questionem dicendum, quod quamvis hoc non inveniatur determinatum a Sanctis, potest tamen dici, quod illi qui erant in purgatorio, non fuerunt liberati: quia cum poena purgatorii debeat peccato actuali, oportet quod expietur per proprium actum, vel passionem illius qui peccavit, vel alterius (2) specialis personæ agentis pro ipso. In purgatorio autem non potest culpa expiari per alium actum meritorium, quia non sunt in statu merendi: unde oportet quod expietur eorum culpa per poenam, quam ipsi sustineant, nisi per suffragia eorum qui sunt in statu merendi, liberentur. Passio autem Christi immediate removet impedimentum ex peccato originali proveniens, quod ex altero contractum est; sed ad removendum poenam debitam actuali peccato, quod quisque ex seipso commisit, pertingit ejus efficacia mediante aliquo sacramento circa personam exhibito, aut aliquo actu ipsius personæ, vel alterius ad ipsam relato: & ideo non decebat ut per solam Christi passionem a purgatorio liberarentur. Nisi dicatur, quod in vita sua hoc meruerunt ut per passionem Christi liberarentur. Vel hoc ex speciali gratia fuit quod illi qui in purgatorio inventi fuerunt, absoluti sint per passionem Christi; quamvis nunc illi qui sunt in purgatorio, non consequantur effectum plenæ liberationis ex sola passione Christi.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis impedimentum peccati originalis sit gravius, tamen est solubile per alium totaliter, quod non est de impedimento venialis peccati ratione prædicta.

Ad secundum dicendum, quod poena numquam

dimittitur virtute passionis Christi, nisi in quantum aliquis passioni conformatur: quod potest esse tripliciter. Uno modo sacramentaliter, sicut fit in baptismo; alio modo per meritum dilectionis, & fidei ex passione surgentis; tertio modo per poenæ similitudinem. Primi autem duo modi non possunt esse in purgatorio, quia non sunt in statu recipiendi sacramentum, neque in statu merendi: unde oportet, si passio a veniali eos liberet, quod conformentur Christo passo per poenæ passionem.

Ad tertium dicendum, quod quidquid erat in eis curabile per alium, totum curavit; sed poena purgans non erat ei per alium totaliter remissibilis, ut dictum est.

Ad ea quæ obijciuntur in oppositum, patet solutio ex dictis.

QUÆSTIO III.

Deinde quæritur de ascensione Christi: & circa hoc quærentur tria.

Primo. Utrum Christus ascenderit.

Secundo. De modo ascensionis.

Tertio. De termino ipsius.

ARTICULUS I.

Utrum Christus debuerit ascendere.

III. P. quæst. LVII. art. 3.

1. Ad primum sic proceditur. Videtur quod Christus non ascenderit. Omnis enim motus, cum sit exitus de potentia ad actum, est actus imperfecti, & est propter indigentiam. Sed ascensio motus est. Cum igitur in Christo jam glorificato totaliter per resurrectionem non fuerit aliqua imperfectio, vel indigentia, videtur quod ipse non ascenderit.

2. Præterea. In Christo non est nisi duplex natura, scilicet divina, & humana. Sed secundum divinam naturam Christo non competit ascendere neque localiter, cum ipse, secundum quod Deus, sit ubique; neque secundum Divinitatem, cum Divinitas proficere non possit; neque iterum secundum humanam naturam secundum locum, quia ipsa de cælo non descendit: dicitur autem Joan. 111. 13. *Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo*: neque iterum secundum dignitatem, quia gloria sua post resurrectionem gloriosam non crevit. Ergo videtur quod Christus nullo modo ascenderit.

3. Præterea. Aliis Sanctis competit ascendere ad cælum empyreum: quia per locum illum congruentem suæ gloriæ augetur suum gaudium. Sed gaudium animæ Christi non potuit aliquo modo crescere, sicut nec gratia, vel gloria. Ergo videtur quod ipse non ascenderit.

4. Præterea. Omne quod Christus in carne assumpta propter nos fecit, in nostram utilitatem cedere debuit. Sed per ascensionem nihil nobis accrevit: quia ante per passionem, & descensum ad inferos omne impedimentum remotum fuit, & janua per passionem aperta est, & similiter per baptismum, quando cæli aperti sunt. Ergo non fuit necessarium quod Christus ascenderet.

5. Præterea. Omnis actio Christi ad nostram sa-

lutem ordinatur. Sed magis esset ad salutem nostram ejus præsentia corporalis quam ejus absentia. Ergo videtur quod a nobis per ascensionem discendere non debuit.

Sed contra est quod in symbolo dicitur: *Ascendit ad cælos*.

Præterea. Corpori nobilissimo debetur locus nobilissimus. Sed cælum empyreum est locorum nobilissimus. Ergo corpus Christi, quod est nobilissimum, ad locum illum ascendere debuit.

Præterea. In Christo præmonstrata est gloria resurrectionis, quæ membris ejus promittitur. Sed promittitur etiam membris Christi locus celestis, unde lucifer cecidit. Ergo videtur quod ipse prius ascendere debuit *pendens iter ante eos*, ut dicitur Michææ, 11. 13.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod ascendere in cælum fuit congruum & ipsi Christo, & nobis. Christo quidem, quoniam ei omne quod ad gloriam pertinet, debebatur: unde cum cælum empyreum sit locus congruus gloriæ, & aliquod quasi præmium accidentale, Christo etiam debebatur ut ad locum illum ascenderet. Nobis autem congruum fuit quantum ad tria. Primo ut nos quasi in corporalem possessionem induceret cæli, quam nobis pretio sui sanguinis emerat. Secundo spem nostram in cælum erigeret, quia dum humanam conditionem sideribus importat, credentibus cælum posse patere monstravit, ut dicit Augustinus (serm. CLXXVI. de temp. qui est 111. ascens.) Tertio ut jam Christum non secundum carnem cognoscentes, spiritualiter tantum ipsi conjungamur; & sic idonei efficiamur ad accipienda dona Spiritus Sancti, secundum quod dictum est, Ephes. 1v. 8. *Ascendit (1) in altum, dedit dona hominibus*.

Ad primum ergo dicendum, quod motus localis, ut dicit Philosophus in VIII. Phys. text. LIX. non mutat aliquid de eo quod est intra rem, sed solum est secundum id quod est extra: (2) unde motus localis non ponit exitum de potentia ad actum aliquem intraneum rei, sed ad actum extrinsecum: & propter hoc non ponitur per motum localem aliqua imperfectio per hoc quod desit aliquid eorum quæ debent inesse; sed ponit imperfectionem secundum quid per hoc quod dum est in loco isto, non est in alio. Similiter dicendum est, quod ascensio Christi non fuit propter aliquam indigentiam, quæ indigeret ipse ex parte sua (3) aliquid in seipso habere, sed propter nostram indigentiam, & ut esset in loco sibi convenienti, in quo nondum erat.

Ad secundum dicendum, quod ascendere, & descendere possunt dici proprie, & sic significant motum localem: unde non conveniunt Christo secundum divinam naturam, sed secundum humanam, secundum quam descendit ad inferos, & ascendit localiter ad cælos. Dicitur (4) etiam metaphorice descendisse secundum divinam naturam, in quantum se exinanivit formam servi accipiens, Philipp. 11. & in quantum per novum effectum fuit in terris, secundum quem ibi ante non fuerat; ascendisse autem quantum ad notitiam aliorum. Similiter quantum ad humanam naturam ascendit, secundum quod exaltatus est ad gloriam resurrectionis, & notitiam populorum; descendit autem secundum passionis

(1) Vulgata: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit, &c.* (2) Al. ut motus. (3) Al. desit aliquid. (4) Al. enim.

agnominiam. Quod autem dicitur: *Nemo ascendit, nisi qui descendit*, ad personam referendum est, cui secundum naturam unam convenit descendere de caelo, scilicet secundum divinam, in quantum sibi carnem in persona copulavit; & secundum aliam, scilicet humanam, ascendere.

Ad tertium dicendum, quod Christo in ascensione non accrevit aliquod gaudium, neque quantum ad intensionem, neque quantum ad numerum (5) eorum de quibus gaudendum erat: quia perfectum gaudium de omnibus ab instanti suae conceptionis habuit: sed accrevit sibi novus modus gaudendi: quia de illo de quo prius gaudebat ut de futuro, tunc gaudebat ut de praesenti.

Ad quartum dicendum, quod per passionem Christi omnia impedimenta fuerunt a nobis amota, & omnia bona data quantum ad meritum, quia scilicet per passionem Christus nobis meruit praedicta; sed oportuit ut per effectum in illa bona per eum induceremur, quasi in corporalem possessionem eorum quae jam nobis emerat. Dona autem gloriae in tribus consistunt. Primo in visione divina, quae est beatitudo animae; & hoc per effectum contulit descendendo ad inferos. Secundum est gloria corporis; & hoc inchoavit in sua resurrectione. Tertium est locus congruus; & hoc praestitit in sua ascensione. In baptismo autem caeli aperti sunt in signum quod per baptismum, quem tunc inchoabat, in quo passio eius operatur, plenarie caeli aditus pateretur nobis.

Ad quintum dicendum, quod corporalis praesentia Christi in duobus poterat esse nociva. Primo quantum ad fidem: quia videntes eum in forma in qua erat minor Patre, non ita de facili crederent eum aequalem Patri, ut dicit Glossa (a) super Joannem. Secundo quantum ad dilectionem: quia eum non solum spiritualiter, sed etiam carnaliter diligere conversantes cum ipso corporaliter: & hoc est de imperfectione dilectionis.

ARTICULUS II.

Utrum motus ascensionis fuerit violentus.

I. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod motus ascensionis fuerit violentus. Act. 1. *Elevatis manibus ferebatur in caelum.* Sed latius, ut dicitur VII. Physic. text. x. est species motus violenti. Ergo ascensio sua fuit violentus motus.

2. Praeterea. In corpore suo, cum esset solidum, dominabatur terra. Sed omne tale naturaliter movetur deorsum, & per violentiam sursum. Ergo illa ascensio erat violenta.

3. Praeterea. Omnis motus naturalis causatur ex motu caeli. Sed caelum non habebat aliquam causalitatem supra corpus Christi. Ergo motus ille non erat naturalis.

4. Praeterea. Omnis motus qui est in locum peregrinum mobili, est motus innaturalis. Sed ascensio Christi fuit hujusmodi: quia dicit Gregorius, hom. 1. x. in Evang. super illud Matth. xxv. *Homo quidam peregre proficiscens* (6) „Caro (7) ad peregrin-

(5) *Al. deest eorum.* (6) *Gregorii textus:* „Carnis locus proprius terra est, quae quasi ad peregrina ducitur dum. &c.“ (7) *Nicolai:* ad peregrinum locum. (8) *Al. violenter.*

EX EDIT. P. NICOL. (a) Ad illa nempe verba Joan. x. *Expedi vobis ut ego vadam*, ut ex interlineali colligi potest: & paullo post ad illa quae ibi sequuntur, de Spiritu Sancto, *Arguet mundum de Justitia &c.* quod ex Augustino tract. xciv. & xcvi. in Joan. desumptum est. (b) Seu epist. xli. quæst. 1. quæ ad resurrectionem explicandam pertinet.

„nandum ducitur, dum per Redemptorem in caelo collocatur.“ Ergo illa ascensio fuit motus violentus.

Sed contra. Omnis motus violentus inducit lassitudinem. Sed ascensio Christi non fuit talis. Ergo non fuit motus violentus.

Praeterea. Nullus motus (8) violentus est propria virtute mobilis. Sed Christus propria virtute ascendit, ut patet Isai. lxxiii. 1. *Gradiens in multitudinem fortitudinis suae.* Ergo ascensio eius non fuit motus violentus.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod ascensionis motus fuerit subitus. Quia Augustinus dicit in quæstionibus de resurrectione, (b) quod tales sunt motus corporum glorificatorum, sicut motus radii solis. Sed motus radii est in instanti. Ergo & motus corporis Christi gloriosi.

2. Praeterea. Corpus Christi gloriosum, omnino erat subiectum voluntati spiritus. Sed voluntas in instanti potest moveri de loco ad locum. Ergo & corpus Christi glorificatum.

3. Praeterea. Potentia corporis Christi glorificati est improporcionabilis potentiae alicujus corporis mobilis non glorificati. Sed secundum proportionem virtutis moventis est proportio temporis in quo fit motus: quia major virtus in minori tempore movet. Ergo si aliqua virtus movet in tanto tempore, virtus corporis Christi glorificati movebit in instanti ipsum corpus, quod instans tempori non proportionatur.

Sed contra. Corpus Christi, cum sit divisibile, habet partem post partem. Sed ubi est una pars, ibi non est alia. Ergo oportet quod parti succedat pars: ergo motus ille non est subito.

Praeterea. Motus subitaneus non potest percipi. Sed Apostoli viderunt Christi ascensionem. Ergo non fuit subita.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod statim post resurrectionem ascendere debuerit. Quia ascensio sua est exemplar aliorum sanctorum. Sed alii sancti post resurrectionem corporum futuram ascendent. Ergo & Christus debuit.

2. Praeterea. Sicut debuit probari veritas resurrectionis, ita debuit probari veritas mortis. Sed ipse ut probaret veritatem mortis, distulit resurrectionem usque in tertium diem. Ergo similiter debuit ascendere tertia die post resurrectionem.

3. Praeterea. Non est aliquis locus animarum nisi inferius, vel caelum. Sed animae sanctorum patrum qui erant in limbo, Christo resurgente eductae sunt de inferno. Ergo statim ascenderunt in caelum. Sed nullus debuit in caelum ascendere ante Christum, sicut nullus ante ipsum resurgere. Ergo & Christus statim post resurrectionem debuit ascendere.

Sed contra. Act. 1. 3. *Præbuit seipsum vivum per dies quadraginta.*

Prae-

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod illa opinio est facilior ad sustinendum quae ponit, quod corpus Christi in ascensione movebatur tempore perceptibili, sua quidem voluntate; sed poterat moveri tempore imperceptibili, non autem in instanti: quia oportebat quod corpus Christi in ascensione transiret per media, cum per suam substantiam determinaretur ad locum; & impossibile est quod sit in diversis locis simul: & ita oportebat quod in mediis locis esset in diversis instantibus, & sic oportebat motum illum esse successivum.

Ad primum ergo dicendum, quod similitudo attenditur quantum ad perceptibilitatem, & non quantum ad genus motus: quia motus radii est motus alterationis, ut dicitur in Lib. de sensu, & sensato, lect. xvi. apud S. Thom. seu cap. vi. unde non potest esse subitus; motus autem glorificatorum corporum est motus localis, & ideo oportet quod sit successivus.

Ad secundum dicendum, quod quamvis corpus sit subiectum spiritui, tamen esse non potest ut corpus ad naturam spiritus convertatur.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de virtute movente ex necessitate naturae, non autem de virtute movente per voluntatem, quae movet secundum exigentiam mobilis.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod ea quae circa Christum acta sunt, dispensative facta sunt propter aliquam utilitatem: & ideo ad ostendendum veritatem suae resurrectionis oportuit quod non statim post resurrectionem ascenderet, sed diu cum Apostolis conversaretur, ut ex magna familiaritate omnis dubitatio tolleretur: quia si tantum apparuisset semel, potuisset videri esse aliqua illusio; & ideo pluries in illis quadraginta diebus illis apparuit. Fuit etiam dilata ascensio ad consolationem Apostolorum, qui de morte contristati fuerant: & ideo dicit Glossa Act. 1. quod sicut quadraginta horae fuerunt mortis Christi, ita quadraginta diebus cum eis conversatus est post resurrectionem, quia consolatio divina excedit tristitiam humanam.

Ad primum ergo dicendum, quod aliorum Sanctorum non oportebat resurrectionem probare, quia omnibus manifesta erit; & ideo non oportet quod differatur.

Ad secundum dicendum, quod major poterat esse dubitatio de resurrectione quam de morte; & ideo oportuit quod longiori tempore confirmaretur.

Ad tertium dicendum, quod interim animae Sanctorum erant cum Christo, ut de ejus corporali praesentia gauderent: vel erant in paradiso terrestri, quamvis locus ille non sit proprie locus spirituum; sed erant ibi dispensative ad tempus.

ARTICULUS III.

Utrum Christus ascenderit super omnes caelos.

III. P. quæst. LVII. art. 4. & quæst. LVIII. art. 1.

I. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Christus non ascenderit supra omnes caelos. Corpus

Praeterea. Consolationes divinae excedunt tribulationem humanam. Sed Apostoli fuerunt in angustia post mortem Christi per tres dies. Ergo multo amplius debuerunt esse in gaudio propter ipsius resurrectionem.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum, quod motus naturalis dicitur cujus principium est natura. Natura autem dicitur dupliciter, scilicet de forma quae est principium activum motus, & de materia quae est principium passivum. Secundum hoc igitur dicitur aliquis motus dupliciter naturalis. Uno modo, quia in eo quod movetur, est principium activum motus; & sic corpora gravia, & levia moventur naturaliter. Alio modo, quia in eo quod movetur, est dispositio naturalis, per quam aliquid est mobile ab aliquo movente: & hoc contingit dupliciter. Quia vel inest ista aptitudo ad hoc quod moveatur ab illo movente cum inclinatione ad contrarium motum, sicut est in corpore animalis: & tunc motus ille dicitur violentus quantum ad naturam corporis, in quantum est corpus; naturalis autem quantum ad naturam corporis, in quantum est animatum, ut dicit Philosophus VIII. Physic. text. xxvii. Aut non est aptitudo ad contrarium inclinans, sicut patet in motu caelestium, quae moventur a substantia separata, & tamen dicuntur moveri naturaliter, ut dicit Commentator in I. Coeli, & mund. text. lxxxix. Hoc modo motus ascensionis Christi fuit naturalis: quia cum corpus glorificatum sit omnino subiectum animae, non potest esse aliqua inclinatio ad contrarium ejus quod anima vult: unde removeatur (9) in eo inclinatio gravitatis, & levitatis repugnans voluntati, sicut inclinatio calidi, & frigidi, quae est ad mutuam corruptionem. Quidam autem dicunt, quod fuit etiam motus naturalis ex hoc quod principium activum fuit in corporis natura, sicut in motu gravium, & levium: quia in corpore glorificato regnat natura caeli empyrei, quae est de compositione corporis humani: quod est impossibile. Quia si aliquid de caelo empyreo esset pars corporis nostri, oporteret quod esset commixtum elementis; alias esset distinctum ab eis, & non esset pars, quia non esset unum, nisi aggregatione. Praeterea si esset pars, non inclinaret ad motum rectum, sed ad nullum: quia de natura caeli empyrei non est quod moveatur nisi ad motum circularem, qui est naturalis quintae essentiae.

Ad primum ergo dicendum, quod ferebatur quidem ab Angelis in obsequium dignitatis, non in adiutorium necessitatis; sicut Reges etiam feruntur, & Episcopi: unde non sequitur quod fuerit motus violentus.

Ad secundum dicendum, quod motus ille non est naturalis corpori, in quantum corpus, sed in quantum instrumentum animae glorificatae, per quam tollebatur inclinatio qualitatuum contrariarum ad actiones, & motus suos.

Ad tertium dicendum, quod hoc intelligitur de corporibus, quamdiu sunt in statu generationis, & corruptionis, & non de corporibus gloriosis.

Ad quartum dicendum, quod ille locus est peregrinus carni, in quantum est caro, non autem in quantum est instrumentum animae gloriosae.

(9) *Al. in eis.*

pus enim Christi necessario est in loco. Sed extra omnes cœlos non est locus, secundum Philosophum I. Cœli, & mundi, text. xcix. Ergo supra omnes cœlos ascendere non potuit.

2. Præterea. Duo corpora non possunt esse in eodem loco. Cum igitur non possit fieri motus de extremo in extremum nisi per medium, videtur quod supra omnes cœlos ascendere non potuit, nisi cœlum divideretur, quod est impossibile.

3. Præterea. Cœlum empyreum est locus spirituum. Sed diversorum diversa sunt loca. Ergo nec corpus Christi, nec aliud corpus cœlum empyreum ascendit, quod est cœlum ultimum.

Sed contra. Hebr. vii. 26. *Excelsior cœlis factus.*

Præterea. Ephes. iv. 1. *Ascendens in altum*: Glossa: „ loco, & dignitate. “

QUÆSTIUNCULA II.

1. Uterius: Videtur quod non ascenderit ad dexteram Patris. Dextera enim, vel sinistra sunt differentie situs, vel positionis. Sed Deus, cum sit summe spiritualis, non habet situm. Ergo non habet dexteram, & sinistram.

2. Præterea. Methaphorice Filius ipse dicitur dextera Patris. Psalm. Exod. xv. 6. *Manus (1) tua confregit inimicum.* Sed hæc præpositio ad denotat distinctionem, quia præpositiones transitivæ sunt. Cum ergo Filius à seipso non distinguatur, videtur quod ei non conveniat ad dexteram Patris sedere.

3. Præterea. Proverb. iii. 16. dicitur: *In dextera ejus longitudo dierum, & in sinistra illius divitiæ, & gloria.* Sed omnium bonorum Patris Christus habet plenitudinem. Ergo non magis debet dici sedere ad dexteram quam sinistram.

4. Præterea. Ipse dicitur esse in sinu Patris Joan. i. Ergo non est ad dexteram.

Sed contra. Hebr. i. 7. *Sedet ad dexteram majestatis in excelsis.*

Præterea. In symbolo dicitur: *Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.*

QUÆSTIUNCULA III.

1. Uterius. Videtur quod non soli Christo conveniat ad dexteram Patris sedere. Ad Ephes. ii. 6. *Consedere nos fecit (2) in Christo in cœlestibus.* Si ergo Christus sedet ad dexteram, & nos ad dexteram sedere faciet.

2. Præterea. Ephes. i. 20. *Constituens illum ad dexteram*: Glossa (collateralis) „ idest æternam beatitudinem. “ Sed omnibus Sanctis communicatur æterna beatitudo. Ergo omnibus Sanctis conveniat ad dexteram sedere, & non soli Christo.

3. Præterea. Beatæ Virgini convenit esse in prioribus donis Dei, quæ est super omnes choros Angelorum exaltata: unde & in Psalm. xlv. 10. à dextris stare dicitur: *Asiit Regina à dextris tuis.* Ergo non soli Christo convenit sedere ad dexteram.

4. Præterea. Dextera Patris est æqualitas Patris. Sed Spiritus Sanctus est æqualis Patri, sicut Filius. Ergo sibi convenit sedere ad dexteram.

Sed contra. Sedere ad dexteram convenit Christo secundum humanam naturam, & divinam. Sed in nullo alio invenitur natura divina, & humana simul. Ergo nulli alii convenit sicut Christo.

Præterea. Æqualitas est in Filio, ut dicit Augus-

(1) Vulgata: *Dextera tua, Domine, confregit inimicos.* (2) *Al. deest in.*

tinus, in Lib. lxxxiii. Qq. quæst. lxxiv. per appropriationem. Sed dextera importat æqualitatem. Ergo videtur quod sedere ad dexteram soli Filio conveniat.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod terminus ascensionis Christi est & locus, & dignitas, non quam tunc de novo acceperit, sed quæ tunc innotuit. Secundum autem quod terminus est locus, sic est exaltatus usque ad supremum locorum corporalium; non quod non possit inde moveri, sed secundum congruentiam debetur sibi altissimus locus etiam ubicumque sit; sed ad id quod secundum congruentiam debetur, tunc fuit actu exaltatus.

Ad primum ergo dicendum, quod non dicitur ascendisse super cœlos, quia extra cœlum empyreum sit, sed quia in altissimam partem cœli empyrei ascendit.

Ad secundum dicendum, quod quamvis de natura corporis non sit quod possit esse in eodem loco cum alio corpore, tamen potest hoc Deus facere per miraculum; sicut etiam fecit corpus Christi de clauso virginali utero exire, ut dicit Gregorius, hom. xxxvi. in Evang.

Ad tertium dicendum, quod quamvis natura corporalis sit citra naturam spiritus, tamen natura corporis Christi transcendit omnes spiritus, in quantum est Divinitati unita, quæ est major, & dignior unio quam ea quæ est per fruitionem: & ideo altior locus debetur corpori Christi quam etiam ipsis spiritibus creatis. Unde Glossa Hebr. vii. super illud: *Excelsior cœlis factus est*, dicit: „ Idest omni rationali creatura. “

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod dextera est nobilior pars corporis: unde qui alteri ad dexteram sedet, nobilissimo modo ei conjungitur. Nobilissimus autem modus, secundum quem aliquis Patri conjungitur, vel est nobilissimus simpliciter, & sic est esse æqualem sibi; & hoc convenit Filio secundum divinam naturam: vel est nobilissimus quantum possibile est creaturæ, & hoc est conjungi ei in unione personæ Filii ejus; & sic sedere ad dexteram convenit Christo secundum humanam naturam: significat enim sessio firmitatem illius conjunctionis.

Ad primum ergo dicendum, quod non dicitur proprie dextera, sed metaphorice.

Ad secundum dicendum, quod non est inconveniens quod Filius dicatur dextera, & sedere ad dexteram secundum diversas similitudines: quia metaphorice utrumque dicitur. Dextera enim dicitur, secundum quod per ipsum Patrem operatur; sed sedere ad dexteram dicitur ratione jam dicta.

Ad tertium dicendum, quod quamvis sint Christi & majora, & minora bona Patris, tamen ipse in majoribus est collocatus; & ideo dicitur ad dexteram sedere.

Ad quartum dicendum, quod Christus, in quantum exit à Patre per generationem, dicitur in sinu Patris sedere, per quod significatur generativa potentia; sed in quantum est æqualis Patri, & ei conregnat, dicitur sedere ad dexteram ejus.

SO-

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod nulli creaturæ convenit esse æqualem Patri, neque conjungi Filio ejus in unitate personæ, secundum quod dicitur Christus ad dexteram sedere: & ideo nulli creaturæ convenit.

Ad primum ergo dicendum, quod fecit non concedere, in quantum nos gloria stabilivit, & judiciariam potestatem dedit; non autem sedere ad dexteram. Vel dicendum, quod nos concedere fecit etiam ad dexteram, sed non in nobis, sed in Christo, in quantum ipse est unius naturæ nobiscum, quam, prout est in Christo, ad dexteram Patris collocavit.

Ad secundum dicendum, quod non quælibet beatitudo potest dici dextera simpliciter, sed quæ debetur illi naturæ assumptæ: vel si quælibet beatitudo dicatur dextera, hoc non erit secundum excellentissimum modum possibilem creaturæ, sed possibilem creaturæ non unitæ; & hoc est secundum quid.

Ad tertium dicendum, quod quamvis beata Virgo sit super Angelos exaltata, non est tamen exaltata usque ad æqualitatem Dei, vel unionem in persona: & ideo non dicitur sedere ad dexteram, sed ad dextris, in quantum honor Filii aliquo modo participative, non plenarie redundat in ipsam, in quantum dicitur mater Dei, sed non Deus.

Ad quartum dicendum, quod Spiritus Sanctus potest dici sedere ad dexteram Patris, in quantum est æqualis Patri secundum veritatem, sed non appropriatur ei æqualitas, sed Filio: & ideo nec sessio dextera.

DISTINCTIO XXIII.

Si Christus habuit fidem, & spem, ut charitatem.

Cum vero supra, dist. xiiii. & xviii. perhibetur sit, Christum plenum gratia fuisse, non est supervacuum inquirere, utrum fidem, & spem, sicut charitatem habuerit. Si enim his caruit, non videtur plenitudinem gratiarum habuisse. Ut autem hæc quæstio valeat apertius explicari, de his singulis aliqua in medium proferenda sunt, & primum de fide, secundum mensuram, cujus præcipit Apostolus, Rom. xii. unicuique sapere.

Quid sit fides.

Fides est virtus qua creduntur quæ non videntur: quod tamen non de omnibus quæ non videntur, accipiendum est, sed de his tantum quæ credere, ut ait Augustinus, Enoch. cap. ix. ad religionem perinet. Multa enim sunt quæ si Christianus ignoret, nihil metuendum est, quia non ideo à religione deviat.

Quot modis dicitur fides.

Accipitur autem fides tribus modis: scilicet (1) pro eo quo creditur, & est virtus; & pro eo (2) quod creditur, & non est virtus: & pro eo in quod creditur, quod aliud est ab eo quo creditur. Unde Augustinus, Lib. XIII. de Trinit. cap. 11. inquit: „ Aliud sunt ea quæ creduntur, aliud fides qua creduntur: illa enim in rebus sunt, quæ vel esse, vel fuisse, vel futura esse dicuntur; hæc autem in animo credentis est, ei tantum conspicua cujus est. “ Et tamen nomine fidei censetur utrumque, & illud scilicet quod creditur, & id quo creditur. Id quod creditur dicitur fides, sicut ibi, in symb. Athanas. „ Hæc est fides catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, salvus esse non poterit. “ Fides autem qua creditur, si cum charitate sit, virtus est: quia charitas, ut ait Ambrosius, Ambrosiaster in Epist. ad Galat. cap. v. mater est omnium virtutum, quæ omnes informat, sine qua nulla vera virtus est. Fides ergo operans per dilectionem virtus est, qua non visa creduntur. Hæc est fundamentum quod mutari non potest, ut ait Apostolus, i. Corinth. iii. quæ posita in fundamento neminem perire sinit. Unde Augustinus, de Fide & operibus.

In III. Sent. Tom. III.

(1) *Al. pro eo quod.* (2) *Al. quo.*

Hh

bus